

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Deres ref.

Vår ref.
24/188-2

Saksbehandler
Bjørg Nesje Nybø

Dato
18.04.2024

Høringssvar - forslag til forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger, saksnummer 24/00075

Språkrådet viser til høringsnotatet *Forslag til forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger* fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) 18. januar 2024 med saksnummer 24/00075.

Dette høringssvaret fra Språkrådet omhandler minstekravet til norskferdigheter for alle stillingskategorier som er omtalt i Kapittel 2 Kvalifikasjonskrav for undervisnings- og forskningsstillinger punkt 4.3.4 og regulering av språkkrav for postdoktorer og stipendiater som er omtalt i Kapittel 4 Ansettelsesvilkår for rekrutteringsstillinger punkt 4.5.2.

Språkrådet støtter forslaget om krav om norskferdigheter på minimum nivå B2 for undervisnings- og forskningsstillinger.

Språkrådet støtter forslaget om at dersom ansatte i rekrutteringsstillinger (postdoktor og stipendiat) ikke kan dokumentere ferdigheter i norsk, svensk eller dansk på nivå A2 ved ansettelse, skal institusjonene tilby norskopplæring som tilsvarer minst 15 studiepoeng innen utløpet av åremålsperioden. Språkrådet legger også fram et forslag til endret ordlyd i bestemmelsen.

Bakgrunn for høringssvaret fra Språkrådet

Språkrådet er statens forvaltningsorgan i språkspørsmål og følger opp den norske språkpolitikken på oppdrag fra Kulturdepartementet. Språkrådet skal føre tilsyn med hvordan de som har plikter etter språkloven, praktiserer og etterlever rettsreglene, og veilede om hva som skal til for å oppfylle kravene i loven.

Formålet med språkloven er å styrke norsk språk, slik at det forblir et samfunnsbærende språk som skal kunne brukes på alle samfunnsområder og i alle deler av samfunnslivet i Norge. Formålet er også å sikre at offentlige organer tar ansvar for å bruke, utvikle og styrke

Postadresse
Postboks 1573 Vika
NO-0118 Oslo

Besøksadresse
Observatoriegata 1 B
NO-0254 Oslo

Sentralbord
+47 22 54 19 50

E-post
post@sprakradet.no
Internett
www.sprakradet.no

Organisasjonsnummer
971 527 404

bokmål og nynorsk. Skal norsk være et samfunnsbærende språk, må det finnes et norsk fagspråk med norsk terminologi på alle fagområder.

I språklovsproposisjonen (Prop. 108 L (2019–2020) *Lov om språk (språklova)*) er det framhevet at språkpolitikken skal være sektorovergripende. Det innebærer at hvert departement har ansvar for å følge opp språkpolitikken på sitt område.

I den norske språkpolitikken er utvikling av fagspråk i universitets- og høyskolesektoren pekt ut som særlig viktig for å opprettholde norsk som samfunnsbærende språk. Ifølge paragraf 2-3 i den nye universitets- og høyskoleloven, som trer i kraft 1. august 2024, skal universitetene og høyskolene bruke, utvikle og styrke norsk fagspråk, både bokmål og nynorsk. Her heter det også at undervisningsspråket skal være norsk, men at institusjonene kan gjøre faglig begrunnede unntak fra bestemmelsen.

Merknad til kapittel 2 Kvalifikasjonskrav for undervisnings- og forskningsstillinger

Støtte til forslaget

Språkrådet støtter forslaget fra HK-dir om å innføre krav om norskferdigheter på minimum nivå B2 for alle undervisnings- og forskningsstillinger, som uttrykt i bokstav d i paragrafene 2-1 til 2-6 i forslaget til forskrift.

Begrunnelse for støtten

Språkrådet mener det er viktig med krav om norskferdigheter på et bestemt nivå for forsknings- og undervisningspersonell i denne sektoren, og da særlig for dem som er ansatt i faste stillinger. Arbeidstakere født i utlandet som er ansatt på universiteter og høyskoler, er i så måte ikke forskjellige fra arbeidstakere i andre deler av arbeidslivet, som også ofte har sektorspesifikke språkkrav. Dessuten burde ansatte i undervisnings- og forskningsstillinger være godt rustet til å tilegne seg et nytt språk, siden de har akademisk bakgrunn. Som andre arbeidstakere født i utlandet må de forholde seg til nasjonale og lokale lover og regler som gjelder både på arbeidsplassen og i samfunnet ellers, og de må kunne delta i det norske samfunnet der norsk er i bruk som det nasjonale hovedspråket (jf. språkloven paragraf 4).

Ansatte i undervisnings- og forskningsstillinger trenger ferdigheter i norsk i møte med studentene og i internt og eksternt samarbeid. Ferdigheter i norsk er viktig for arbeidsmiljø og integrering og for deltakelse i demokratiet både internt på arbeidsplassen og i samfunnet ellers.

Ferdigheter i norsk er også viktig for å hindre skjevfordeling av arbeidsoppgaver ved institusjonene. Det kommer fram i en rapport utarbeidet av Fafo for Språkrådet i 2020, *Norskkompetanse blant arbeidstakere født i utlandet*¹. Her ble arbeidstakere innenfor tre ulike

---

¹ Ødegård, A.M. og R.K. Andersen (2020): *Norskkompetanse blant arbeidstakere født i utlandet*. Fafo-rapport 2020:27, 2. utgave. [Norskkompetanse blant arbeidstakere født i utlandet 2. utgave | Faforeport 2020:27](#) Hentet ned april 2024.

bransjer (på byggeplassen, ved et sykehjem og ved et universitetsinstitutt) intervjuet om språkutfordringer på arbeidsplassen. Universitetsinstituttet ble der omtalt som en virksomhetstype der «internasjonaliseringen har skutt fart det siste tiåret» (s. 30). I undersøkelsen ble både arbeidstakere født i utlandet og arbeidstakere født i Norge intervjuet. Under avsnittet «Hva er de viktigste konsekvensene for arbeidstakerne og faget?» (s. 31f) kan vi lese:

«Arbeidsmessig er det en utfordring at en stor andel av de ansatte ikke er fullt operative på norsk. Det vil si at undervisningen som skal foregå på norsk, samt administrative oppgaver, i all hovedsak faller på dem som har norsk bakgrunn. Grunnundervisningen utgjør en stor andel av virksomheten og gjennomføres på norsk. Deltakelse i utvalg og komiteer og ledelse av studieprogrammer ivaretas også av arbeidstakere som er norske. Mange peker på at det er en uheldig utvikling dersom norske bare får undervise på lavere grad og sjelden ha kontakt med mastergradsstudenter. Alle har lyst til å undervise på de mest avanserte kursene. [...] For de utenlandske ansatte er det så langt lite kontakt med studentene på grunnivået. I tillegg blir det altså en større administrativ byrde på de norske. Resultatet er ofte at utenlandske ansatte får mer tid til forskning. Og ved universitetene er det forskningen som betyr mest karrieremessig.»

Spesifikke språkkrav til ansatte innenfor academia er ikke særegent for Norge. Vi finner det også ved for eksempel Universitetet i Amsterdam, der det i deres språkpolitikk fra 2018² er formulert slik når det gjelder forelesere (lecturers) (s. 9):

«Foreign staff with prospects for permanent employment at the university will start to learn Dutch within a reasonable period. The goal is that they should have a good command of both written and spoken Dutch within two years of their appointment. Foreign employees that teach in Dutch must be able to demonstrate proficiency in Dutch of at least level C1.»

Vi finner det også igjen i et avsnitt under «styre og stell» (governance) (s. 10):

«[T]o actively participate in administrative bodies and representative advisory councils, all participants are expected to have either active proficiency in English and passive proficiency in Dutch at level B1 or active proficiency in Dutch and passive proficiency in English at level B1. To enable this, language training will be provided to the members of the representative advisory councils.»

Eksempelet fra Universitetet i Amsterdam er bare ett av mange eksempler på regulering av flerspråklig praksis ved akademiske institusjoner i Europa.

---

² University of Amsterdam (2018): *UvA Language Policy*. [Language policy - University of Amsterdam \(uva.nl\)](https://www.uva.nl/en/language-policy). Hentet ned april 2024.

Merknad til kapittel 4 Ansettelsesvilkår for rekrutteringsstillinger

Støtte til forslaget

Språkrådet støtter forslaget fra HK-dir om at dersom en ansatt i en rekrutteringsstilling (postdoktor og stipendiat) ikke kan dokumentere ferdigheter i norsk, svensk eller dansk på nivå A2 ved ansettelse, skal institusjonene tilby norskopplæring, og den ansatte skal gjennomføre norskopplæring som skal tilsvare minst 15 studiepoeng innen utløpet av åremålsperioden, som uttrykt i femte ledd i paragrafene 4-3 og 4-4 i forslaget til forskrift.

Begrunnelse for støtten

Ifølge paragraf 7-6 første ledd bokstav f og g i den nye universitets- og høyskoleloven, som trer i kraft 1. august 2024, skal åremålsperioden for postdoktorer og stipendiater være tre til fire år. Dermed vil de som er ansatt i disse stillingene, gå glipp av verdifull innlæringstid og tilnærming til det lokale språket, i dette tilfellet norsk, om det skulle vise seg at de blir værende etter at åremålsperioden er over. Etter såpass lang tid vil det bli en høyere terskel for å skulle gå løs på norskopplæring når man gjerne har innarbeidet rutiner og vaner med å snakke engelsk i de lokalmiljøene der man oppholder seg, både på arbeidsplassen og utenfor. For ansatte i disse stillingene vil det dessuten være større muligheter for å få innpass på det norske arbeidsmarkedet når åremålet er over, dersom de ønsker det. I faste stillinger både innenfor og utenfor academia vil det svært ofte være behov for kunnskap i norsk. Ansatte i åremålsstillinger må dessuten kunne forholde seg til norske lover og regler, og da vil det være en fordel med en viss kjennskap til norsk språk.

I diskusjonen om krav til norskopplæring for stipendiater og postdoktorer som ikke kan dokumentere ferdigheter i norsk, svensk eller dansk på nivå A2 ved ansettelse, har det blitt satt fram påstander om diskriminering og manglende likestilling fordi de som ikke har disse ferdighetene, må bruke ekstra tid på å tilegne seg dem. I den anledning kan det være aktuelt å vise til en artikkel som viser hvor mye lengre tid forskere som ikke har engelsk som førstespråk, bruker på å måtte formulere seg på engelsk i de fleste oppgaver knyttet til forsknings- og undervisningsstillinger³. Dette vil selvfølgelig gjelde også utenlandske forskere i tillegg til dem som har norsk, svensk eller dansk som førstespråk. Dermed vil de aller fleste i rekrutteringsstillinger i utgangspunktet være i en situasjon der språkkrav innebærer en ekstra arbeidsbyrde for den enkelte. Undersøkelsen i artikkelen hadde deltakere fra flere land med forskjellig språklig bakgrunn.

Det er ikke bare i Norge at ansatte i åremålsstillinger og andre midlertidig ansatte blir oppfordret til å lære seg det lokale språket. Går vi til språkpolitikken for Københavns universitet fra 2021, kan vi lese under «Internationale medarbejderes danskkompetencer»: «2.4 Hvor det er hensigtsmæssigt, opfordres udenlandske medarbejdere med midlertidig ansættelse til at lære dansk med henblik på at fremme deres karrieremuligheder i Danmark

---

³ Amano, T., V. Ramirez-Castaneda, V. Berdejo-Espinola, I. Borokini, S. Chowdhury, M. Glovets et al. (2023): *The manifold costs of being a non-native English speaker in science*. PLoS Biol 21(7). [The manifold costs of being a non-native English speaker in science | PLOS Biology](#). Hentet ned april 2024.

samt fremme integrasjon på arbeidsplassen og i det danske samfund. Instituttet/fakultetet bør derfor også tilbyde danskundervisning til midlertidigt ansatte og ph.d.-studerende.»⁴

Forskningen på feltet viser at mangel på tilgang til lokale språk vil føre til at den yrkesmessige mobiliteten innskrenkes etter endt grad⁵. Til sammenlikning viser vi også til at man for å bli tatt opp som student ved en norsk utdanningsinstitusjon må kunne dokumentere norskferdigheter tilsvarende B2-nivå.

Forslag til endring i ordlyd

Selv om Språkrådet støtter forslaget fra HK-dir, vil vi likevel foreslå at ordlyden i de aktuelle leddene endres til (endring i kursiv):

«Dersom den ansatte ikke kan dokumentere ferdigheter i norsk, svensk eller dansk på nivå A2 ved ansettelse, skal institusjonen tilby norskopplæring. Den ansatte skal gjennomføre opplæring i reseptive språkferdigheter (*lesing og lytting*) tilsvarende minst 15 studiepoeng innen utløpet av åremålsperioden.»

Begrunnelse for endringen i ordlyd

Når man skal tilegne seg et nytt språk, er det lettere å tilegne seg de reseptive språkferdighetene, altså lytting og lesing, enn de produktive, skrivning og tale. I ett av sitatene på engelsk fra Universitetet i Amsterdam ovenfor er dette omtalt som henholdsvis «passive proficiency» og «active proficiency». Med visse ferdigheter i lesing og lytting vil det til en viss grad være mulig å følge med i møter på norsk og lese for eksempel sakspapirer og e-postmeldinger på norsk. Uansett bør institusjonene se på fleksible måter å ordne norskopplæringen på, for eksempel ved å lage kurs eller opplegg spesialtilpasset postdoktorene og stipendiatenes situasjon, og ikke nødvendigvis knytte det til allerede fastsatte 15-poengs-kurs.

Oppsummering

Som en oppsummering vil Språkrådet helt til slutt vise til en artikkel fra Oslomet som omhandler internasjonalisering og akademisk mobilitet på universiteter og høyskoler⁶. I artikkelens avsluttende kommentarer skriver forfatterne (fritt etter den engelske artikkelen) at det er viktig å opprette en produktiv språklig balanse der alle parter føler seg vel og er inkludert i det akademiske kollegiet. Skal man anses som likeverdig deltaker i det akademiske kollegiet, ha autoritet og kunne delta aktivt i beslutningsprosesser og kunne

---

⁴ [Principle 2.4 – University of Copenhagen \(ku.dk\)](#) (Digital versjon av teksten finnes dessverre kun på engelsk.) Hentet ned april 2024.

⁵ Se f.eks. Gujord, A-K.H., E.B. Molde, A-M.K. Olsen og I. Wunderlich (2022): *Individuelle valg og kollektive forestillinger om norsk språk i akademia. Dybdeintervjuer med internasjonalt ansatte forskere.* Nordand Vol. 17 Utg.1. [Individuelle valg og kollektive forestillinger om norsk språk i akademia: Dybdeintervjuer med internasjonalt ansatte forskere: Nordand: Vol 17, No 1 \(idunn.no\)](#). Hentet ned april 2024.

⁶ Greek, M. og K-M. Jonsmoen (2020): *Transnational academic mobility in universities: the impact on a departmental and an interpersonal level.* Springer: Higher Education. [Transnational academic mobility in universities: the impact on a departmental and an interpersonal level | Higher Education \(springer.com\)](#) Hentet ned april 2024.

undervise på alle nivåer, er det viktig å beherske norsk, i tillegg til engelsk, som kommunikasjonsform.

Vennlig hilsen
Åse Wetås
direktør

Lars Ivar Nordal
avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent og sendes uten underskrifter.

Mottakere:

Direktoratet for høyere
utdanning og kompetanse

Kopi til:

Lars Ivar Nordal
Åse Wetås